

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

redactie en sekr.: postbus 7176, a'dam

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

administratie: pasteursingel 29b, r'dam-7

J. KEUNING — CULEMBORG

SAMENLEVING (2)

Naar aanleiding van Efeze 5:22-6:3

Waarom geeft Paulus aan het slot van zijn brief een uitwerking van juist deze twee geboden, het vijfde en het zevende: mannen en vrouwen, hebt elkaar lief, — en: kinderen, eer je vader en je moeder?

Is dat min of meer toevallig? Of houdt dat verband met het grote thema van heel deze brief? Dat thema, dat je in dat ene woord zou kunnen samenvatten: samenleving.

God wil dat alle mensen weer een eenheid, een gemeenschap vormen. Daar begint Paulus mee: om al wat in de hemelen en op de aarde is onder één hoofd, dat is Christus, samen te vatten (1 : 10). Het was Gods bedoeling om uit deze verscheurde mensenwereld weer een echte samenleving te maken, een gemeenschap waarvan de leden niet meer tegenover elkaar staan, waarin geen mensen meer zijn of groepen die elkaar concurreren, die elkaars belangen aantasten, die over de ander heenlopen. Een echte eenheid.

En die eenheid heeft God voor elkaar gekregen in Christus. God heeft alles aan Hem onderworpen, Hem boven al wat is verheven en Hem aan het hoofd gesteld van de gemeente: Christus' lichaam, de volheid van Hem die het ganse heelal vervult (1 : 21-23). Om het wat minder moeilijk te zeggen: God brengt de mensen weer tot elkaar. Christus ruimt alle tegenstellingen uit de weg. Door Christus ontstaat uit die versplinterde, uiteengescheurde mensenwereld, waarin de een niets om de ander geeft, waarin allen elkaar naar de keel vliegen, een hechte gemeenschap. Een gemeenschap, die zo echt is en zo levend, dat je kunt spreken van een lichaam.

En het begin van die nieuwe mensheid, het begin van dat lichaam, dat zie je in de gemeente. Want de gemeente, — dat betekent niet dat God in deze wereld toch weer een splijtzwam heeft gezet, toch weer een groep tegenover alle andere groepen. Nee, het gaat er juist om dat God in de gemeente zijn handen genezend uitstrekt naar heel de mensen-

wereld. Hij brengt de mensen weer terug tot Hem. En zo brengt Hij ze weer terug tot elkaar.

Dat is het thema van deze brief: God maakt in Christus de mensen weer saamhorig.

God is in Christus op weg naar een gesaneerde samenleving. Vanuit dat thema spreekt Paulus over de eenheid tussen heidenchristenen en Joden-christenen: Want Hij is onze vrede, die de twee één heeft gemaakt en... de vijandschap heeft weggebroken... om, vrede makende, de twee tot één nieuwe mens te scheppen en de twee, tot één lichaam verbonden, weer met God te verzoenen (2 : 14-16).

Vanuit dat thema spreekt Paulus over de eenheid tussen al die verschillende gemeentelieden met hun uiteenlopende gaven: En aan Hem ontleent het gehele lichaam als een welsluitend geheel en bijeengehouden door de dienst van al zijn geleidingen naar de kracht die elk lid op zijn wijze oefent, deze groei des lichaams, om zichzelf op te bouwen in de liefde (4 : 16).

Zo spreekt Paulus over het huwelijk. Daarom zegt hij tegen mannen en vrouwen dat ze elkaar moeten liefhebben, zoals het in Christus weer kan en weer mag. Daarom spreekt hij dat wonderlijke woord over twee mensen die voor elkaar gekozen hebben: die twee zullen tot één vlees zijn (5 : 31). Dat slaat echt niet speciaal op wat wij dan de lichamelijke gemeenschap noemen. Maar op de gemeenschap van die twee over heel de linie. Jullie zijn één lichaam, — dat zegt Paulus tegen die twee, zo als hij het ook tegen de gemeente zegt. Jullie zijn echt aan elkaar verbonden. Voor goed met elkaar getrouwd. Zo volstrekt dat het eigenlijk niet te vatten is. Zo door-en-door werkelijk één, dat je eigenlijk moet zeggen: dát bestaat niet. Ik snap er ook niets van, zegt Paulus. Het is een mysterie. Ik kan er niet bij. Ik zou het ook nooit zo durven zeggen. Als het niet was met het oog op Christus en de gemeente. Ik zou het niet in mijn hersens halen van zo'n radicale gemeenschap tussen van en vrouw te

spreken, als Christus er niet was, en als de gemeente er niet was. Als dat begin van een nieuwe mensen-samenleving er niet was. Als het niet waar was dat God mensen weer werkelijk tot elkaar brengt.

En dan, — in één adem: kinderen, weest uw ouders gehoorzaam. Waarom? Dat is immers het gebod van God. Het eerste gebod met een belofte: opdat het u welga en ge lang leeft op aarde. En dat wil niets anders zeggen dan: opdat je toekomst hebt in een gezonde mensen-samenleving, — een samenleving van mensen die werkelijk niets anders is dan: samen leven, samen bloeien, samen gelukkig zijn, met elkaar en door elkaar en voor elkaar bestaan.

Weest uw ouders gehoorzaam. Onderwerp je aan allen die over je gesteld zijn. Dat klinkt erg formeel. En hol, in een wereld waarin het ouderschap op allerlei manier verworpen is en elke overheid gemaakt wordt tot een aanfluiting. Dat lijkt oneindig ver verwijderd van de heerlijkheid van de samenleving van twee mensen.

Maar dat het voor ons besef zó ver uit elkaar ligt, komt dat niet hiervan: dat wij de dingen uit elkaar hebben gerukt, dat wij Gods geboden van elkaar hebben losgemaakt, dat wij onszelf en ons geluk hebben losgepeld uit de gemeenschap der mensen. En omdat we de gemeenschap der mensen hebben losgescheurd van de verbondenheid met God. En van Gods verlossend ingrijpen in Jezus Christus.

Zodat we dan misschien nog wel netjes op tijd trouwen; en dan ook nog zeggen: God wil het; en dan ook nog het vijfde en het zevende gebod erbij slepen; en tegen onze kinderen zeggen: zie je wel, daar staat het; maar ondertussen begrijpen we er ook niets van, waarom God dat wil, wat God daarmee op het oog heeft.

En dan gebeurt het: dat we — als 't ons uitkomt — met het vijfde gebod zwaaien tegen anderen, maar — als 't ons te nadelig wordt — ons niets aantrekken van hen die over ons gesteld zijn. Dat we er niet aan denken, te gaan samenwonen voordat we netjes naar het gemeentehuis geweest zijn; maar ondertussen betekent ons huwelijk en ons gezin voor ons toch ook niets anders dan dat we ons in de veilige beslotenheid van die kleine samenleving terugtrekken uit de grote samenleving der mensen: ieder echtpaar en ieder gezin een wereldje op zichzelf temidden van een vreemde vijandige mensenwereld. Dan gebeurt het dat ook wij de echte gemeenschap in ons huwelijk niet kunnen bewaren: netjes getrouwd,

leven we als vreemden naast elkaar, — en dan duurt het niet zo lang meer, of je neemt definitief afscheid van elkaar.

Is het dan een wonder dat onze kinderen het dan niet meer zien? Dat ze er genoeg van hebben? En zelf, op hun manier, er iets van proberen te maken? Is het een wonder dat in de chaos die wij gemaakt hebben onze kinderen verdwalen? Omdat wij ze de eigenlijke weg, de weg met God, en de weg met elkaar, niet hebben voorgeleefd.

Dan kan maar één ding ons helpen. Niet dat we met lkaar op de vuist gaan over wat moet en wat niet mag, en wat toch ook best kan en wat toch eigenlijk veel beter is. Niet dat we elkaar vastzetten met gemakkelijke antwoorden en even gemakkelijk vragen. Niet dat we elkaar schaakmat zetten met stomme geboden en uitdagende daden.

Maar dit: dat we samen weer naar het evangelie horen. Het evangelie van God, die zegt: doe dat en je zult leven. Doe dat, opdat je gelukkig wordt en samen met alle anderen lang leeft op de aarde. Doe dat, want zo blijf je onderweg met mij en met elkaar. Eer je vader en je moeder. Breek de echt niet. Wees trouw aan elkaar. En trouw aan de andere mensen, bij wie je hoort, want je mag horen bij Mij.

En daarom, omdat je mag horen bij Mij, daarom mag je samen gelukkig zijn. En je gezamenlijk geluk delen met alle mensen om je heen. Want daarom is het Mij begonnen. Daarom bij ik jullie chaos, jullie versplinterde wereld binnengekomen. Daarvoor heb ik jullie, jullie allen met elkaar, geschapen.

Ik heb j'in Adam één begin, één levensdoel gegeven; te wonen op de aarde, waar het goed is, goed om met elkaar in mijn verbond te leven.

IN DIT NUMMER

Pagina 213
Ds J. Keuning, Samenleving (2)

Pagina 214
Drs H. de Jong, Nog eens: Schriftbeweging of belijdenisbeweging

Pagina 215
Prof. C. Veenhof, Een boek van Dr V. Woelderink (1)

Pagina 216-217
Dr J. Meulink, Het echte leven
Ds W. G. Visser, Het boek Daniël

Pagina 219
J. Bouma, Boekbespreking

H. DE JONG — AMSTERDAM

Nog eens:

Schriftbeweging of belijdenisbeweging

(II)

Verval je, als je het confessionalisme afwijst, automatisch in het biblicisme? Dat was de vraag waarop ik de vorige maal een ontkennend antwoord trachtte te geven. Tegelijk probeerde ik nog eens onder woorden te brengen, wat m.i. het eigene is van de geestelijke opleving in de eerste helft van deze eeuw, met name van de dertiger jaren. Een nieuwe benadering van de Heilige Schrift, die meer dan vroeger historisch van aanpak is; een oog hebben voor het Genesis-karakter van de Bijbel. Ik wil nu beginnen met antwoord te geven op de vragen van ds Van Ommen, of ik destijds in mijn tekening van het verleden wel recht gedaan heb aan de kerkgeschiedenis in het algemeen en aan die van de vrijmaking in het bijzonder. In de nasleep van deze beantwoording lever ik dan nog wat kritiek op bepaalde punten in onze belijdenisgeschriften, waarmee ik mijn stelling wil staven, dat deze geschriften voortaan onder ons anders zullen moeten functioneren dan tot dusver.

Ds v. O. vraagt in de eerste plaats, of ik de grote reformatie wel terecht als een Schriftbeweging heb getypeerd. De grote reformatie is toch immers de beweging geweest, die de bekende confessionele geschriften heeft voortgebracht? Deze vraag is gemakkelijk te beantwoorden. De confessionele geschriften immers waren resultaat van het Schriftverstaan van de mannen der grote reformatie. Zij gingen niet aan deze reformatie vooraf, zodat Luther en Calvijn daarop in hun reformato-
rische arbeid konden terugrijpen of daarvan konden uitgaan. Ze deden dat ook niet met de confessies die toen al wel bestonden, bijv. de twaalf artikelen van het geloof. Die leefden voor hen, die golden voor hen, dat wel, maar daarnaast lazen ze vóór alles de Schrift zelf, onafhankelijk van de traditie.

En het is bekend, dat bijvoorbeeld Calvijn niet zo erg gelukkig was met het symbolum quicumque (ook wel genoemd naar Athanasius). Ook heeft de Heidelbergse Catechismus ten aanzien van het artikel over de nederdaling ter helle van de Here in het credo een uitleg geboden (antw. 44) die duidelijk afwijkt van wat daar oudtijds mee bedoeld was. Een duidelijk bewijs dat de gereformeerde vaders zich zeker niet door zoiets als 'n dordts ondertekeningformulier aan de oudchristelijke symbolen gebonden voelden. Stellig is de grote reformatie belijdenis-vormend geweest. Maar zij zelf was geen belijdenisbeweging.

★ ★ ★

Wanneer ik nu de Afscheiding wel zo benoemd heb, wil ik dat niet zo verstaan hebben, dat in de tijd van de Afscheiding de Schrift gesloten is gebleven. Stellig werd zij geopend, met name in de prediking. Terecht zegt ds v. O. van de prediking van ds H. de Cock: „Zouden zo velen uit wijde omtrek telkens weer, met alle bezwaren en gevaren daaraan verbonden, naar Ulrum zijn getrokken, als in de prediking niet uit die bron (van de Schrift) was geput?” Helemaal mee eens! Alleen, men las de Bijbel in het licht van de confessie en men had geen behoefte aan zelfstandige Schriftstudie **daarbuitenom**. De belijdenis deed dienst als de enige sleutel der kennis. Ik doe daar niet lelijk over, noem dat ook geen confessionalisme. Confessionalistisch wordt het pas als je weet of vermoedt, dat die confessionele sleutel een tikkeltje ver-

Kerkelijk Leven

ouderd is en je dan toch stijf en strak blijft volhouden, dat 't de enige is, die gehanteerd mag worden.

★ ★ ★

En nu de Vrijmaking. Ds v. O. schrijft: „wat zijn de synodale uitspraken over verbond en doop niet hevig en veelvuldig bestreden óók vanuit de belijdenis”. De strekking van deze opmerking is, dat je de Vrijmaking behalve als Schriftbeweging ook best als belijdenisbeweging zou kunnen typeren.

Misschien is dat wel waar. Ik heb het trouwens niet zozeer over de Vrijmaking gehad als wel over wat daaraan voorafging, daaraan ten grondslag lag. Ik vind het niet zo vreemd, dat de bezwaarden van destijds, die onder confessionele verdenking stonden, zich ook met de confessie verdedigden. Ten dele kon dat ook wel. Want, nog eens, we moeten het verschil tussen Schriftbeweging en belijdenisbeweging niet opblazen. Terecht beriep men zich tegenover de synodale verbondslcer op zondag 25 van de H. Cat. en op art. 33 van de N.G.B. (Ten aanzien trouwens van de bekende zinsnede uit het Doopsformulier: „... ons toeëigenende hetgeen wij in Christus hebben” ben ik niet zo zeker. Men beriep zich daarop, geloof ik, ook van de andere kant.)

Toch herinner ik mij, dat men de bezwaarden van toen wat in verlegenheid bracht door een herinnering aan de franse tekst van art. 33 van de N.G.B. De nederlandse (officiële) tekst zegt weliswaar, dat God ons de sacramenten gegeven heeft „om aan ons zijn beloften te verzegelen”. Maar de franse tekst heeft: „om in ons zijn beloften te verzegelen (en nous)”. Ds C. Vonk besteedt er een bladzijde aan (Voorzeide Leer, IIIb, pg. 248/9) om duidelijk te maken, dat 'en nous' de betekenis heeft van 'à nous'. Dit gaat m.i. in tegen de kennelijke bedoeling van het artikel, dat het heeft over twee werkingen van het sacrament, te weten aan ons en in ons. Maar het is duidelijk dat de bezwaarden dit 'in ons' niet zo goed konden gebruiken. Zij benaderden de sacramenten wel wat eenzijdig vanuit de **kinderdoop** en vermochten zodoende in het sacrament niet anders te zien dan een objectieve verzegeling van de blofte. Dat heeft onder ons vrijgemaakten wel tot een zeker verbondsobjectivisme geleid. In de praktijk leerde men, hoe vreemd dat ook mag klinken, toch ook zo iets als een veronderstelde wedergeboorte, wel niet als grond voor de kinderdoop, maar omdat men zo groot dacht van Gods beloften. De noodzaak van persoonlijke bekering vervaagde, via de (overigens juiste) opmerking dat ze een dagelijks terugkerende realiteit moest zijn. Als ik me niet vergis, staan we vandaag aan de vooravond van een subjectivistische reactie hierop. Deze blijkt uit belangstelling voor bewegingen als Ichthus, Navigators, Campus Crusade enz. Hier en daar komt zelfs herdoop onder ons voor.

Niet alleen betwijfel ik dus of de Vrijmaking zich wel in alles confessioneel kon verantwoorden, maar er zijn ook punten bij, waarin de confessie meer gelijk had dan de Vrijmaking, zover ik kan zien. Een waarschuwing voor mij, dat ik de term Schriftbeweging inderdaad niet moet gebruiken om me van de confessie af te maken. Een Schriftbeweging, die door bepaalde Schriftgegevens gegrepen

is, kan zich inderdaad vergalopperen, als ze te weinig luistert naar de belijdenis der eeuwen. In die zin zie ik daarom, met ds v. O. en ds H. Smit van Den Helder, heil in een pendelbeweging. Alleen, een pendelbeweging kan gemakkelijk dienst doen als facade, waarachter het confessionalisme gewoon z'n gang blijft gaan. Suggereert het begrip pendelbeweging ook niet een zekere gelijkwaardigheid van de dingen waartussen gependeld wordt en kleeft er daarom niet hetzelfde bezwaar aan als b.v. aan het begrip 'correlatie'? Het overwicht van de Schrift boven de traditie kun je er niet goed mee duidelijk maken.

★ ★ ★

Goed blijven luisteren dus naar de belijdenis, het geloofsinzicht van de kerk der eeuwen, juist als je meent, iets van de Schrift op het spoor te zijn gekomen, dat tot dusver nog te weinig aandacht gekregen heeft.

Maar juist dat nauwkeurige luisteren vangt ook de wanklanken en de missers op. We mogen geen spijkers zoeken op laag water en het gaat dan ook om meer dan om de vraag wie de brief aan de Hebreëen geschreven heeft. Maar laat ik toch eens een drietal punten noemen, die er bij rustige overweging toe kunnen leiden, dat we het gezag der belijdenis wat relativeren.

In de eerste plaats een interessant geval, waaruit de tijdgebondenheid van de belijdenis duidelijk blijkt. Bij de uitleg van het zesde gebod: gij zult niet doodslaan, treffen we in de Heid. Cat. de zin aan: „waarom ook de overheid het zwaard draagt om de doodslag te weren”, antw. 105. Bij het derde gebod: gij zult de Naam van de HERE Uw God niet ijdel gebruiken, vinden we de opmerking: „er is geen groter zonde, noch die God meer vertoont dan de lastering zijns naams, waarom Hij die ook met de dood te straffen bevolen heeft”, antw. 100. Beide malen gaat het hier over het straffen, de ene keer van moord, de andere keer van godslastering. Alleen, de ene keer wordt met zoveel woorden de instantie genoemd die de straf moet opleggen en uitvoeren, namelijk de overheid, de andere keer is dat niet aangeduid. Wie de godslastering moet straffen, is in het midden gelaten. Daar was dan ook veel over te doen in die tijd. Onder godslastering vielen namelijk ook de zware vormen van ketterij, maar het ketterdoden door de overheid was te dien tijde lang zo'n vanzelfsprekende zaak niet meer, als in de Middeleeuwen. Het was een heet hangijzer geworden, omdat de overheid bij het beoordelen van ketterij zich te vaak vergist had. Dat hadden veel reformato-
rische christenen gemerkt, om het maar zacht te zeggen. Ook het feit dat de overheid zich bij een en ander kerkelijk liet voorlichten sloot de vergissingen bepaald niet uit.

Interessant is nu, dat de Catechismus deze moeilijkheid onbeslist heeft gelaten. Daar lezen wij, die het probleem niet meer kennen, gemakkelijk overheen en wat er wel staat komt bij ons als besliste en stoere catechismus-taal over. Maar je moet hier letten op wat er staat en op wat er niet staat. Dan merk je bij alle zekerheid een stukje onzekerheid op, die menselijk aandoet en de Catechismus gewoon een beetje dichterbij brengt.

Zou het met dit voorbeeld voor ogen, ons ook niet geraden zijn ten aanzien van angeloos aan de overheid toevertrouwde zaken wat behoedzamer te worden? Zo is het niet moeilijk, uit de Bijbel aan te tonen, dat God op moord de doodstraf gezet heeft. Maar wie moet dat doen? Als de overheid steeds verder seculariseert, moeten wij haar dan maar steeds, (à la Rom. 13), een zwaard in handen blijven praten? En als ze daarmee dan eens de kwaden gaat beschermen en de goeden bestraffen? Want de secularisatie zal ten slotte elk rechtsbesef aantasten. Zij houdt geen halt bij de eerste tafel van de wet. M.a.w. de aarzelingen die de kerken der reformatie hadden ten aanzien van de eerste tafel der wet, beginnen wij nu te ondervinden als het over de tweede tafel gaat. De Catechismus laat een begin zien van de afbraak der theokratische gedachte, welke afbraak sindsdien is voortgeschreden. Het valt niet te ontkennen, dat wij vanuit dit inzicht komen tot een relative-

IN MEMORIAM DS OOSTERHOFF

Zaterdag 28 juni is Ds Lucas Ewald Oosterhoff plotseling thuisgehaald. Hij mocht de leeftijd van zestig jaar bereiken. Woensdag 2 juli is hij te Beverwijk onder belangstelling van zeer velen begraven.

Hij diende de gemeenten van Overschie, waar hij vlak na de tweede wereldoorlog kwam, IJsselmuiden, Ten Post en Beverwijk. In zijn laatste gemeente kwam hij in 1958 en daar werd hem in januari 1973 vervroegd emeritaat verleend.

De jaren in de gemeente van Beverwijk zijn voor hem geen gemakkelijke jaren geweest. Hij heeft daar veel bitteris ondervonden. Anderzijds heeft hij daar ook veel goeds gemaakt van de zijde van dat deel van zijn oorspronkelijke gemeente, dat hem trouw is gebleven als bedienaar van het Goddelijk Woord.

De kerk op aarde is nog niet volmaakt. De gemeenten zijn behept met velerlei gebreken en ellendigheden. Kerkelijke vergaderingen maken soms grove fouten, die hard aankomen. De dienaren van het Woord zijn net als de gemeenten, ook behept met velerlei gebreken en tekortkomingen. Uit zichzelf zijn zij niet bekwaam tot de geweldige en heerlijke taak waartoe zij geroepen zijn.

Bij het heengaan van onze beproefde broeder, mogen wij met dankbaarheid gedenken, dat hij verwaardigd is geweest zovele jaren van vele kansels, het woord van het evangelie van de gekruisigde en gestorven en opgestane Christus te prediken; en dat in getrouwheid en met vurige liefde. Tot troost en bemoediging van vele zielen.

Moge de Vader van alle barmhartigheden zijn Vrouw in haar leed en eenzaamheid staande houden en troosten. Moge Hij ook de kinderen in hun verdriet vertroosten met zijn genade.

J. Meester

ring van het belijdenis-gezag. De Catechismus is op dit punt geen autoriteit meer, maar gesprekspartner.

☆☆☆

Een ander punt betreft de Dordtse Leerregels. De vaders van Dordt hebben de leer der verkiezing ontwikkeld in het sterke besef, dat vanuit die leer niet te kort mocht worden gedaan aan het duidelijke bevel in de Schrift tot bekering en geloof. We kunnen, geloof ik, ook zeggen dat ze daarin geslaagd zijn. Toch lijkt een ander bijbels bevel in dit belijdenis-geschrift beschadigd te zijn geworden. Ik bedoel het zendingsbevel.

Ik heb het nu niet over een meermalen aan gevoeld manco van onze confessionele geschriften, dat daarin zo winig of niets over de zending gezegd wordt, al is dat opvallend genoeg. Maar een manco is nog geen misser. Manco's zijn er trouwens meer. Zo hoor je ook wel eens zeggen, dat er in de drie formulieren van enigheid geen Israël-paragraaf voorkomt, die in een christelijke belijdenis toch eigenlijk wel aanwezig zou moeten zijn. (Ik ben overigens zeer benieuwd hoe zo'n Israël-paragraaf er uit zou moeten zien. Ik voor mij weet over het Israël-naar-het-vlees niet zo veel te 'belijden'. Hoogstens zou ik over het onderwerp enkele paragrafen 'verwerping der dwaling' op papier weten te brengen).

Maar nog eens, het gaat mij nu niet over het confessionele manco ten aanzien van de zending. Ik vind dat het zendingsbevel in de D.L. beschadigd wordt, omdat de leer van de verkiezing over die duidelijke opdracht van God aan de gemeente **heerst**. Ik denk hierbij aan wat we lezen in I, 3: „En opdat de mensen tot het geloof worden gebracht, zendt God goedertierenlijk verkondigers van deze zeer blijde boodschap gestuurd tot wie Hij **wilde** en wanneer Hij **wilde**. Zoals dan ook in Hand. 13 : 48 in de verleden tijd gezegd wordt: „en daar geloofden zovelen als er geordineerd waren tot het eeuwige leven (St.vert.)”. Dat is een dankbare constatering achteraf. Als je dit overzet in de tegenwoordige tijd: er geloven zovelen als er tot het eeuwige leven verordind zijn, dan formuleer je een onbruikbaarheid.

Het zendingsbevel: gaat heen en verkondigt, krijgt geen echte kans meer, nadat je gezegd hebt wat de D.L. op dit punt zeggen. Het is dan immers God die in zijn ondoorgrondelijk raadsbesluit de verspreiding van het evangelie aan zich houdt, waar en wanneer het Hem behaagt.

Zou hiermee het feit samen kunnen hangen, dat het grote zendingsoffensief van de 18e en 19e eeuw niet vanuit de gereformeerde wereld gestart is? Later is er wel royaal en hartelijk aan meegedaan, maar het begon in groepen die minder confessioneel gebonden waren, de Hernhutters bijvoorbeeld.

☆☆☆

Ten slotte nog een ander punt uit de Canones van Dordt. In het prachtige hoofdstuk V, dat zeer pastoraal en vertroostend is, treffen we onder de verwerping der dwalingen, par. 4, de opmerking aan, dat de apostel Johannes verboden heeft te bidden voor hen die zondigen tot de dood. De tekst waarnaar verwezen wordt is 1 Joh. 5 : 16: „Als iemand zijn broe-

der ziet zondigen, een zonde niet tot de dood, moet hij bidden en God zal hem het leven geven, hun namelijk die zondigen niet tot de dood. Er bestaat zonde tot de dood: daarvoor zeg ik niet dat hij moet vragen.” Maar hier is geen sprake van een verbod van de apostel. Dat zou het geval zijn als er stond: daarvoor zeg ik, dat hij niet moet vragen. Maar het woordje 'niet' staat bij Johannes vóór de komma. Een niet onbelangrijk verschil.

Ook wel voor de pastorale praktijk. Want volgens de D.L. zal op gegeven moment (welk?) met apostolisch gezag tot ouders die bidden voor hun afvallig kind gezegd moeten worden: ophouden! Terwijl volgens de eigen woorden van de apostel dit overgelaten wordt aan de geloofs-intuïtie van de betrokken christenen zelf. Ze mogen net zo lang doorgaan met hun voorbede als hun dat zinvol voorkomt. De apostel gebiedt het hun alleen niet. Ze mogen er mee ophouden, wanneer ze van hun eigen gebed de indruk krijgen dat het zeuren wordt.

Wat de belijdenis hier trekt in de sfeer van het gebod, ligt in de Schrift zelf in de sfeer van het pastorale gesprek en van het overleg, waarbij voors en tegens opgeworpen kunnen worden en de zaak zelf tenslotte aan de verantwoordelijkheid vande biddende gelovige overgelaten wordt. Dit lijkt me een niet onbelangrijk gegeven in een tijd waarin zoveel zorgelijke voorbeden voor afgedwaalde kinderen, vrienden, ouders en echtgenoten plaats vinden. De tijd van de dordtse vaders kende deze nood minder. Verklaart dat de slordigheid waarmee zij de tekst uit 1 Joh. 5 lazen? Het zou dan als een min of meer tijdgebonden fout verklaard kunnen worden, net als trouwens dat punt van het zendingsbevel.

☆☆☆

Het is, geloof ik, goed om zo eens enige kritiek op de belijdenisgeschriften op papier te zetten. Je blijft dan niet in het vage en het kan helpen om het gezag van de belijdenis tot wat normaler proporties terug te brengen. Ze zijn op meerdere punten, zoals ik eerder formuleerde, meer gesprekspartners voor ons geworden dan autoriteit. Dat zeg ik niet vanuit een door mode bepaalde anti-gezagshouding, maar als iemand die dankbaar constateert, dat het Schriftlezen en de leiding van de Heilige Geest daarbij blijkbaar doorgaan zijn na 1619. Ik zie er trouwens de opstellers van onze confessionele geschriften op aan, dat zij met deze constatering, als ze die hadden kunnen doen, even blij zouden geweest zijn. Zij zelf zijn tenminste (op de dordtse vaders na) niet degenen geweest die voor hun eigen geschriften een zo groot gezag hebben opgeëist als in het dordtse ondertekeningsformulier is gebeurd.

Het kan duidelijk zijn, dat dit formulier in ieder geval te ver gaat en een normaal functioneren van de belijdenis in de weg staat.

C. VEENHOF — KAMPEN

Een boek van Dr V. Woelderink (1)

Er komen in het leven van ieder mens momenten voor die hij nooit vergeet. Dat zijn die ogenblikken waarin hij een ontdekking deed, een ontmoeting beleefde, die zijn leven wezenlijk verrijkte, waarin voor hem een licht opging over iets dat hem reeds lang had bezig gehouden, dat hem kwelde en hij daardoor een vreugde beleefde die blijvend werd.

De gedachte hieraan kwam eens vanzelf bij mij op toen ik het pas uitgekomen boek van dr Woelderink — **Verbond en Bevinding** — in handen kreeg en doorlas om daarover iets in „Opbouw” te schrijven.

Dr Woelderink — toen nog ds — ontmoette ik

voor het eerst op een studentenconferentie. Dat zal geweest zijn in 1928. Ds Delleman, die destijds dicht bij ds Woelderink woonde en wist wat hij waard was, had het bestuur van de Geref. Studentenbeweging op de in die kring nog geheel onbekende Herv. predikant attent gemaakt.

Ik herinner me nog goed het moment waarop ik hem voor 't eerst zag. Dr Woelderink was op het eerste gezicht een wat vreemde eend in die (studenten)bijt. Hij droeg een zelfs voor die tijd wat ouderwetse jacket + wit front en

(Vervolg op pagina 218)

J. MEULINK — ENSCHEDE

Het echte leven

HEIMWEE NAAR VROEGER

Daar is bij velen een zeker heimwee naar vroeger.

Men denkt met afgunst aan de tijd, dat de meeste mensen nog leefden in besloten dorpsgemeenschappen.

De tegenwoordige maatschappij is zo kil geworden en het leven vaak zo eenzaam.

In die vroegere dorpsgemeenschap kende men elkaar en groette men elkaar.

In die kleine gemeenschap zat alles dicht bij elkaar.

Men werkte op zijn boerderij of werkplaats, die aan de woning grensde. Men zag er direct het resultaat van zijn arbeid. In het huis, waarin men woonde, werkte men ook. Gezin en bedrijf, gezinsruimte en bedrijfsruimte, gezinspersoneel en bedrijfspersoneel vielen voor een groot deel samen.

Het gezin was de centrale instantie voor de opvoeding, de opleiding en de vorming van de opgroeiende generatie.

Kerk en school waren dichtbij en waren als het ware verlengstukken van de gezinsgemeenschap.

Nu is dit een ideaalbeeld, waar de minder goede trekken zijn wegelaten. Het was ook toen niet allemaal zo mooi. Ook in de dorpsgemeenschap waren twist, achterdocht en jaloezie. Ook daar waren wel eenzamen.

Wel is waar, dat die dorpsgemeenschap iets gaf, wat wij thans missen.

DE ARBEID IN ONZE TIJD

Zie maar naar de werksfeer in onze tijd.

Van de arbeid is men vaak vervreemd. Door de mechanisering en automatisering is de invloed van de werker op het productieproces gering geworden. Hierdoor vervreemdt de werker van zijn werk en ontstaat er een grote behoefte aan een sfeer, die wel een eigen sfeer is. Wie zou er niet naar snakken de eentonige sfeer van het lopende bandwerk te ontvluchten.

Het wordt steeds duidelijker, dat wij in menig opzicht de techniek niet de baas zijn.

Het verschil tussen woon- en werksfeer wordt nog geaccentueerd door de bedrijven ver van woon- en werksfeer te vestigen. Die concentraties van bedrijfscomplexen noemen we tegenwoordig wel industrieparken. Een schone benaming, die vaak met de werkelijkheid weinig te maken heeft.

De arbeid is een bijzonder nare onderbreking van het echte leven geworden. Gelukkig maakt de technische vooruitgang het mogelijk de ar-

beidstijden steeds meer te verkorten. De werktijden worden korter en de vakanties langer. Maar de arbeid zelf wordt al meer als een hinderlijke aangelegenheid gezien. Daarom wil men die werksfeer zo snel mogelijk ontvluchten. We racen in onze auto of op onze bromfiets snel naar huis. Dat hebben we er tenminste weer opzitten.

DE WOONSFEER

Maar hebben we thuis de goede sfeer?

Het gezin heeft de functie van opvoeding en opleiding voor een belangrijk deel moeten prijsgeven en zelfs ten aanzien van de vrijetijdsbesteding is het gezin voor een groot deel van de taak ontheven.

Dit heeft voor de verhoudingen in het gezin belangrijke gevolgen.

Ook thuis is het nog al kil geworden.

De laatste tijd heeft men, wars van sentimentaliteit, saaie steriele woonwijken gebouwd. Wijken, waarin de bewoners weinig contact met elkaar hebben. Het boven op elkaar zitten in flats vraagt er gewoon om, dat je je zoveel mogelijk van je burens isoleert.

Om de situatie nog ongezelliger te maken zijn we ook druk bezig met een soort ghettovorming.

Studenten moeten bij elkaar gevoegd worden in studentenflats.

Bejaarden bergen we zo snel mogelijk op in massale bejaardenflats.

Voor vrijgezellen zetten we vrijgezellenflats neer, die echt niet „vrijgezellig” zijn.

Zieke mensen gaan massaal naar grote ziekenhuizen.

Voor de kinderen hebben we mammoetscholen gebouwd, waarin de massaliteit voor de nodige kilheid zorgt.

Overal komen we een massaliteit tegen, die geen rekening houdt met het wezen en de aard van de mens.

En we zijn niet in staat ons tegen deze kilheid te verweren.

Je kunt proberen thuis dan maar je tijd te „doden” met het kijken naar de t.v., maar het geeft weinig compensatie.

Bij gebrek aan vrienden schaffen we ons veel kennissen aan.

Met die kennissen gaat het hier ook al vaak op zijn amerikaans toe. Een betere baan betekent het betrekken van een ander huis en het nemen van andere vrienden. Het zijn er dan ook vrienden naar.

De eenzaamheid is groter dan ooit.

Ook in hun woning kunnen velen het echte leven niet vinden.

HET TWEDE LEVEN

Dus gaan we het echte leven zoeken.

Sommigen doen dat door hun woning te zoeken ver buiten de drukke stad. Gedreven door nostalgie naar „vroeger” het liefst dan een opgeknapte boerderij.

Anderen vluchten in de weekenden naar de moderne vluchtelingenkampen. Dat noemen we dan kampeertreinen. Vaak betekent dat tevens een niet naar de kerk kunnen gaan.

Bij een reclamecampagne van een groot warenhuis werd eens gesproken over „uw tweede leven”. Daarbij werd dan gedacht aan het vrije tijdsleven met de daarbij behorende producten, die het warenhuis aan de man trachtte te brengen.

Die uitdrukking „tweede leven” is nog zo gek niet.

Inderdaad heeft de maatschappelijke structuur ons leven uitgesplitst in meerdere levens.

Het naaste leven is dat waar je werkt. Gelukkig voorspelt men, dat dit

W. G. VISSER — UTRECHT

Het boek Daniël

DANIËL 6 (vervolg)

Open vensters

Het koninklijk besluit met de dreiging van de leeuwenkuil, heeft geen verandering gebracht in Daniëls gebedsgewoonte. Niet alleen blijft hij drie maal per dag tot God bidden, maar ook houdt hij er aan vast dit te doen voor het open venster, zodat ieder die langs komt

hem kan gadeslaan. Uit zijn houding blijkt waarmee hij bezig is; op zijn knieën neergebogen looft hij zijn God.

We hebben hierin geen uitdaging te zien; veel minder een farizeïsch getinte demonstratie van eigen vroomheid. Hier is het geloof, dat niet op zij gaat voor bedreigingen, doch eenvoudigweg blijft volharden bij wat goed is. De open vensters aan de kant naar Jeruzalem horen daarbij.

In 1 Kon. 8 lezen we, dat koning Salomo in zijn gebed bij de inwijding van de tempel al rekening gehouden heeft met de situatie waarin Daniël zich bevindt: „Wanneer zij tegen u zondigen — er is immers geen mens die niet zondigt — en Gij op hen toornig wordt en hen overlevert aan een vijand, zodat men hen als gevangenen wegvoert naar het land van den vijand, ver of nabij, wanneer zij het dan ter harte nemen in het land waarheen zij weggevoerd zijn, zich bekeren en tot U smeken in het land van wie hen weggevoerd hebben en zeggen: wij hebben gezondigd, ongerechtigheid bedreven en goddeloos gehandeld, wanneer zij zich dan tot U bekeren met hun gehele hart en hun gehele ziel in het land hunner vijanden die hen weggevoerd hebben, en wanneer zij tot U bidden in de richting van het land dat Gij hun vaderen ge-

geven hebt, van de stad die Gij verkoren hebt, en van dit huis dat ik voor Uw Naam gebouwd heb — hoor dan in den hemel, de vaste plaats Uwer woning, naar hun gebed en smeking en verschaf hun recht.”

Het bidden in de richting van land, stad en tempel is het zich beroepen op de God van de verkiezing, de belofte en de trouw. Zoals wij mogen en moeten bidden in de naam van Jezus, d.w.z. met beroep op alles wat God in Zijn Zoon voor ons heeft gedaan, zo mocht Israël bidden in de tempel of in de richting van de tempel als een beroep op alle daden des HEREN waarin Hij zich de God van Zijn volk had betoond.

Bidden in de richting van Jeruzalem is bidden in de erkenning, dat gebedsverhoring niet rust op de vroomheid van de bidder, maar alleen op Gods heilsdaden. En te-

leven in de toekomst sterk bekort zal worden.

Het volgende iets betere leven is dat waar je woont.

Maar het derde, het beste, het echte leven, is dan het weekend en de vakantie, de tijd van de recreatie, de tijd, waarbij je uitgaat en de werk- en woonsfeer ontvlucht.

Dan kun je echt jezelf zijn.

Datis pas echt leven.

EEN GEDEELD LEVEN

Vakantie en recreatie zijn zaken, waarvoor we dankbaar mogen zijn.

Het is een goede zaak, dat de mogelijkheden daarvoor in onze tijd veel groter zijn dan vroeger.

Wanneer dat echter en tweede leven wordt, of zelfs als het echte leven gezien wordt, dan is het een vloek.

Immers ons leven mag niet gedeeld zijn. Ons leven moet een eenheid zijn.

Het leiden van een dubbelleven is slecht voor ziel en lichaam.

Recreatie is alleen gezond, wanneer ze werkelijk behoort bij het ongedeeld leven.

Ook het tweede of derde leven zal de kilheid en de eenzaamheid niet kunnen verdrijven.

Men blijft dan wel telkens hopen op het moment, dat men vrij is en kan recreëren. De recreatie valt echter telkens weer tegen. Het leven wordt er al meer zinlozer door en de afkeer van het werk steeds groter.

Men kan dat ook zien in de hunkering om het verleden te doen herleven. We dwepen nu allemaal met antiek of wat er voor door moet gaan.

We willen weer eten zoals vroeger. We menen, dat we gezeten rondom een barbecue, weer iets van het verleden hebben teruggevonden.

Maar het leven „à la grand'mère” is niet veel anders dan kitsch.

Wellicht vindt u, dat ik het beeld van de moderne tijd wel erg zwart heb geschilderd.

Inderdaad is deze tekening wat eenzijdig, maar er zit veel waars in. En het is wel zo, dat het leven van veel mensen een gaan is van de ene „ontspanning” naar de andere, waarbij het werken een nare onderbreking is.

DE PRESTATIEMAATSCHAPPIJ

Nu is het niet mijn bedoeling de zgn. prestatimaatschappij als christelijk ideaal te presenteren. Met prestatimaatschappij wordt dan bedoeld de maatschappij, waarbij men als doel stelt een zo groot mogelijke productie.

Die prestatimaatschappij is bepaald niet een bijbels ideaal en het is ook onjuist deze gedachte Calvijn in de schoenen te schuiven.

Wel is, naar mijn mening, een arbeidzaam leven een goede zaak.

Het is nog steeds zo, dat ledigheid het oorkussen van de duivel is.

Naast het leveren van productie, waarvoor gelukkig steeds minder tijd nodig is, blijft er nog een breed arbeidsveld over.

In verantwoordelijkheid tot God en de medemens mogen wij werken der dankbaarheid doen.

En daar komt in onze maatschappij niet zoveel van terecht.

Over hetgeen de westerse landen b.v. voor de ontwikkelingslanden doen, valt echt niet te pochen.

Maar ook in onze naaste omgeving ontbreekt er nog veel aan die werken der dankbaarheid.

Er is sprake van een werksfeer, een woonsfeer en een recreatiesfeer.

Waaronder valt nu onze kerkelijk leven, onze kerkgang, het catechisatiebezoek, het werk als kerkeraadslid, het lidmaatschap van politieke en maatschappelijke organisaties?

Blijkbaar niet bij dat tweede echte leven.

Maar waarbij dan wel?

Immers velen laten zich aan deze arbeid weinig gelegen liggen.

Op dit terrein wordt het steeds moeilijker werkers te vinden.

Hoe korter de werktijd wordt, hoe moeilijker het wordt.

Men heeft er „geen tijd” voor.

HET ECHTE LEVEN

Gebreken en misstanden signaleren is gemakkelijker dan middelen voor genezing aangegeven. In dit verband moet ik ook volstaan met het aangeven van de richting, waarin wij de oplossing moeten zoeken.

De bijbel spreekt ook over het echte leven.

Maar dat is een heel ander leven, dan dat zogenaamde tweede leven in onze welvaartsmaatschappij. Leest u er 1 Tim. 6 : 17-19 maar op na.

Paulus vertelt daar, hoe je in het bezit komt van het echte leven.

Eerst spreekt hij over mensen, wier levensideaal het is om rijk te zijn.

Dat leidt tot hun ondergang en tot vele dwaze begeerten.

Tegenover dat valse ideaal stelt de apostel in de verzen 11-16 het christelijk levensideaal.

In vers 17 heeft de apostel het vervolgens over rijke christenen.

Die rijken zijn wij. Immers vergeleken met vele niet-westerse landen zijn wij rijken.

Wij moeten onze hoop niet vestigen op de onzekerheid van de rijkdom.

Om het in de taal van onze tijd te zeggen: en ook niet op die van de recreatie, de vrije weekends, de lange vakanties, maar op God alleen die dit alles geeft om ervan te genieten.

We mogen er dus best van genieten, maar het mag niet ons levensideaal, ons echte leven zijn.

Dat echte leven krijgen we op een andere wijze, nl. door het goede te doen, rijk te zijn in goede werken en vrijgevig te zijn. Op deze wijze verzekeren wij ons een goede belegging voor de toekomst, die ons in staat stelt in het bezit te geraken van een leven dat echt leven is.

We mogen, je we moeten dankbaar zijn voor de rijkdom, die God ons geeft.

We mogen genieten van onze vakantie.

Maar ons leven krijgt juist betekenis, wordt pas zinvol, wordt pas echt leven als we bij dat alles centraal stellen onze roeping en verantwoordelijkheid tegenover God en de medemens.

Hiervoor hebben we van de Heer een bedrijfskapitaal ontvangen met de opdracht daarmee te handelen. Denk aan de gelijkenis van de ponden.

Dat lijkt een onmogelijke opdracht in een maatschappelijke structuur, die door haar massaliteit ons belet de medemens te kennen.

Als medewerkers van God blijkt deze opdracht wel mogelijk.

Als we ons hele leven in wonen, werken, recreëren of waar ook maar daarop richten, wordt het leven weer goed.

Dan verdwijnt de eenzaamheid en de zinloosheid en de kilheid.

Dan wordt het gezin, de kerk en de maatschappij weer een gemeenschap.

Dan ontdekken we weer de zin van ons leven in werken, wonen en recreëren.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

waarlijk verwachting is, dat God macht heeft volk en stad en land weer samen te brengen, dan blijft er geen plaats voor angst, omdat de koning beveelt en dreigt. Een koning, die machtig lijkt, maar die de gevangene is van zijn eigen woorden.

Toegesloten leeuwenmuilen

vens is het belijden van het geloof, dat er nog verwachting mag zijn; land en stad en tempel zijn geen voorgoed afgeschreven grootheden. In het gebed wordt zo vastgehouden aan wat de HERE heeft gegeven, in het vaste vertrouwen, dat eens het volk weer zal wonen in het land en dat stad en tempel zullen worden herbouwd.

Open vensters! Geen demonstratie van de vrome mens, maar publieke belijdenis van geloof. En als er

Als in Hebreëen 11 gesproken wordt over muilen van leeuwen, die door het geloof zijn dichtgesnoerd, moeten we denken aan Daniël, van wie we lezen dat, toen hij uit de kuil was opgetrokken, generlei letsel aan hem werd gevonden, omdat hij op zijn God had vertrouwd. God heeft een engel gezonden, niet omdat Hij anders de leeuwen niet in bedwang zou hebben kunnen houden, maar omdat duidelijk zou zijn, dat de red-

ding niet is te danken aan een bekwaamheid van Daniël als dieren-temmer, maar aan een wonder van God.

Het geloof, zelfs zo'n groot geloof als hier gebleken is, kan niet de rechte verhoudingen in de wereld herstellen. Dat kan God alleen.

Als heersers over al wat op aarde is geschapen, heeft God de mensen gesteld. Ook het gedierte der aarde is in het begin aan hen onderworpen geweest. Maar die tijd is lang voorbij en de tijd dat kalf en jonge leeuw samen door een kleine jongen zullen worden gehoed, is nog niet aangebroken. In het jagen naar een toekomst, waar geen mensenheerschappij de aarde nog zal kunnen schaden, maar waar Gods vrede alles zal beheersen, is aan het geloof wel grote betekenis gegeven, zonder dat evenwel dat geloof een nieuwe wereld schept. Gelovige mensen zijn nodig in Gods

plan; door het geloof is Daniël een man van uitzonderlijke betekenis geweest. Maar als er niets anders was dan een gelovig volk, dan zou de toekomst donker zijn. Gelukkig heeft God meer gegeven dan gelovige mannen. Hij gaf Zijn Zoon. Deze was bij de wilde dieren; Hem deden ze geen kwaad en hun muilen hoefden niet door een engel worden toegesnoerd. Zijn Messiaanse heerschappij herstelt wat geschonden is. Daarom is de toekomst licht. Zelfs Darius, die veel met Daniël ophad en die zijn geloof prees, heeft toch Daniëls God geprezen: „Hij bevrijdt en redt, en doet tekenen en wonderen in hemel en op aarde, Hij die Daniël uit de macht der leeuwen heeft bevrijd”.

Vervolg van pagina 215

zwarte strikje. Hij was zwijgzaam en liep bedachtzaam tussen de Lunterse barakken. Aan hem was gevraagd een avondtoespraak te houden over de betekenis van het geloof. Woelderink sprak in de beste zin van het woord „gezelfd”. Ik hoor nog zijn „wereld”. Maar nauwelijks was hij met zijn toespraak begonnen of hij „had” zijn kritisch auditorium. Zó had ik nog nooit over het geloof horen spreken. Zo levend, zo concreet, zo bijbels, zo bevrijdend.

Toevallig zat ik naast prof. Waterink. Toen Woelderink was uitgesproken zei hij tegen mij: „Als ik mijn ogen dicht had gehouden en niet had geweten wie de spreker was, zou ik gezegd hebben: Zó kan alleen prof. Bavinck over het geloof spreken.” En dat woord gold niet alleen de wijze van spreken: helder, boeiend, voornaam — maar ook en vooral de inhoud.

Woelderink's referaat werd op ons verzoek in het Geref. Theologisch Tijdschrift geplaatst. Toen ik later Bavinck's prachtige boekje „De zekerheid des Geloofs” las kon ik de opmerking van prof. Waterink ten volle begrijpen en beamen.

★ ★ ★

Een jaar of tien later „ontmoette” ik ds Woelderink weer. En die ontmoeting maakte nog meer indruk op me dan de eerste.

Toen ik predikant was geworden en voor de eerste keer over de doop moest preken raakte ik danig in de knoop. Zonder daarover veel te hebben nagedacht had ik de traditionele opvatting overgenomen dat men de te dopen kinderen moest houden voor wedergeboren en in Christus geheiligd. Van de theorie der „veronderstelde wedergeboorte” moest ik niet veel hebben, maar de „bejegeningsnorm” — zo noemde men dat later — van het „houden voor wedergeboren”, och ja, die had ook ik, net als de grote massa van de gereformeerden, geaccepteerd.

Maar, zoals ik zei, bij de voorbereiding van mijn eerste „dooppreek” raakte ik vast. De vraag: „wat betekent en verzegelt de doop nu **eigenlijk, werkelijk?**” kwam met alle kracht op mij af. Verzegelde de doop iets in het te dopen kind? Maar wat dan? De wedergeboorte? Maar niet **alle** gedoopte kinderen waren wedergeboren! En niet allen zouden het worden! Was er dan tweeërlei doop? Eén waardoor de „wedergeboorte” of het „geloof” (en dan nader de „geloofskiem”) werd verzegeld en een andere waarbij dat niet het geval was? Ik kende ook de bekende zo logisch schijnende redenering: de doop dient tot versterking van het geloof. Maar — wat er niet is kan niet versterkt worden! En daarom moeten we aannemen, veronderstellen, dat er in de dopeling geloof „aanwezig” is. Maar ook die redenering voldeed mij niet.

Er was ook de bekende opvatting dat de belofte des verbonds die **het volle heil** toezegt zeer zeker aan het zaad des verbonds wordt gegeven en „in de doop daaraan verzegeld” wordt. Doch dat men bij dat woord „zaad des verbonds” niet moest denken aan dat zaad **hoofd voor hoofd**, maar aan dat zaad, die kinderen, **als totaliteit**, en dan wel nader aan dat zaad gerekend naar **zijn uitverkoren kern**. Omdat we evenwel niet weten wie van deze kinderen uitverkoren zijn, wie tot die „kern” behoren, moeten we beginnen ze **allemaal** voor wedergeboren te houden. Maar — alleen de uitverkoren kinderen ontvangen de **echte, volle** doop. De doop van de niet uitverkoren kinderen is niet een echte, een volle doop. Kuyper noemde hun doop zelfs wel eens een „schijndoop”.

Er werd voorts getheoretiseerd over een „inwendig” en een „uitwendig” verbond. Of over een „inwendige” en een „uitwendige zijde” van het verbond. Maar met die onderscheidingen kon ik ook niet overweg. De bijbel vergelijkt het verbond met een huwelijk. Kun je nu soms ook spreken van een inwendig en een uitwendig huwelijk, een inwendige en een uitwendige „zijde” van een huwelijk?

Er werd in verband met de doop ook nog wel met andere onderscheidingen gemanipuleerd. Men sprak van „uitwendige” en „inwendige” heiligheid. Als er in het doopsformulier van gesproken wordt dat de te dopen kinderen „in

Christus geheiligd” zijn wordt daar, zo leerde b.v. Bavinck, de „inwendige” heiligheid mee bedoeld.

Prof. Aalders hanteerde de onderscheiding „wezen” en „verschijning” van het verbond. De kinderen die niet uitverkoren zijn hebben alleen deel aan die „verschijning” van het verbond. Maar zij die in Christus Jezus zijn uitverkoren zijn niet alleen de „verschijning” maar ook het „wezen” van het verbond deelachtig. Zij zijn bondskinderen in de eigenlijke zin van het woord en zij alleen ontvangen de echte, volle doop.

Een paar jaar voor ik predikant werd hadden de Gereformeerde Gemeenten een „leeruitpraak” over het verbond opgesteld. Daarin werd uitgesproken dat het verbond der genade onder „de beheersing” staat van de verkiezing! Het „wezen” van het Verbond geldt daarom alléén de uitverkorenen. Maar dat verbond heeft ook een „bediening” ontvangen. En die „bediening” van het verbond omvat veel meer mensen dan de uitverkorenen. Zo dacht, schreef, bepaalde men.

En dat is nog niet alles.

Was het niet om crazy te worden?

En het eind van al het ploeteren met deze onderscheidingen was steeds weer de vraag: „Maar wat betekent en verzegelt die doop nu eigenlijk, werkelijk?” „Wat heeft dat kindje dat ik zo juist doopte nu en later, eigenlijk, werkelijk, aan de doop die ik het in de naam van God bediende?”

★ ★ ★

In deze moeiten ben ik Calvijn gaan bestuderen.

Ik herinner me nog levendig dat ik in zijn Institutie op deze zin stuitte:

„Dit is de **volkomenheid**, de **ongeschondenheid** (de integritas) van het sacrament, welke de gehele wereld niet kan schenden, dat het vlees en het bloed van Christus even waarlijk aan de onwaardigen gegeven wordt (ja, dat staat er: **gegeven wordt — dari!**) als aan Gods uitverkoren gelovigen.”

Deze zin was een openbaring voor mij!

Want Calvijn zegt hierin duidelijk dat het overeenkomstig Gods instelling bediend sacrament altijd een **echt, vol, waarachtig** sacrament is. Of, anders gezegd, dat de inhoud, de kracht, de ernst van het sacrament, als het naar Gods instelling wordt bediend, niet alleen niet afhankelijk is van degene die het bedient, maar ook niet van de gesteldheid van hen **aan wie het bediend wordt**.

Wel is het zo, dat alleen zij die het sacrament **gelovig** aanvaarden, „gebruiken”, de „waarheid”, de „inhoud” daarvan ontvangen. In art. 35 van de Ned. Geloofsbelijdenis staat dat bijzonder duidelijk, namelijk in de franse tekst die ook officieel is. Daarin leest men namelijk dit: de goddeloze **grijpt, pakt** (prends) wel het sacrament — het volle, echte sacrament —, maar hij **ontvangt** (reçoit) niet, krijgt niet de „waarheid” van het sacrament.

In de tweede Zwitserse, door alle Geref. Kerken graag aanvaarde confessie staat dit wel bijzonder duidelijk.

Zo namelijk: „Ofschoon de goddelozen en ongelovigen, al horen en begrijpen zij de woorden, toch de aangeduide zaken niet genieten, omdat ze die niet met een waar geloof aannemen — zo blijven de sacramenten, die uit woord, teken en betekende zaken bestaan, toch **ware en volkomen sacramenten**, daar ze niet slechts de heilige zaken aanduiden, maar God de betekende zaken ook aanbiedt, ofschoon de ongelovigen de aangeboden zaken niet ontvangen. Dit laatste geschiedt niet door een fout van God **die waarlijk geeft en aanbiedt**, maar door de schuld van de mensen die het sacrament zonder geloof en onwettig aannemen. Het ongeloof van dezen maakt evenwel Gods trouw niet krachteloos (Rom. 3:3 v.)” Hierin wordt wel zeer duidelijk de „volkomenheid” der sacramenten geleerd. Er wordt daarin immers dit gezegd.

1e. De sacramenten bestaan uit woord, teken en betekende zaak. Dat is hun „natuur”, hun „wezen”.

2e. De naar Gods instelling bediende sacramenten zijn altijd ware en volkomen sacramenten; ze duiden immers niet slechts de heilige zaken aan, neen God biedt in en door die

sacramenten de heilige zaken ook metterdaad en ernstig aan.

3e. De sacramenten zijn altijd ware en volkomen sacramenten, ook wanneer ze aan goddelozen en ongelovigen worden bediend. Het ongeloof en de boosheid der mensen kunnen Gods trouw nooit krachteloos maken, ook niet Gods trouw zoals die in zijn sacrament gestalte krijgt en in het leven der mensen inkomt.

★ ★ ★

Alles wat ik zo omtrent de doop — en het avondmaal — leerde zien werd verhelderd door de overweging van wat in het doopsformulier staat. Dat prachtige doopsformulier waarvoor Kohlbrugge al zijn geschriften cadeau wilde doen!

In dat doopsformulier wordt namelijk met alle klem gezegd dat de doop ons Gods belofte verzegelt. De doop **betuigt en verzegelt** ons, zo wordt ons daarin immers voorgehouden, de afwassing van onze zonden.

En dat wordt ons dan nader uitgelegd door te zeggen dat als wij in de naam des Vaders gedoopt worden God de Vader **betuigt en verzegelt** dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade opricht. Dat, als wen in de naam van de Zoon gedoopt worden, de Zoon ons **verzegelt** dat Hij ons wast in zijn bloed. En dat, als wij in de naam van de Heilige Geest gedoopt worden, de Heilige Geest ons **verzekert** dat Hij in ons wonen en tot lidmaten van Christus heiligen wil.

Dat alles wordt ons volgens dit formulier in de doop gezegd, verzekerd, betuigt, verzegeld. Dit alles geschiedt dan door de besprenging met het doopwater onder het uitspreken van de bekende doopwoorden: Ik doop u — Jan, Marie, Anna — in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Nu vielen mij bij de overweging hiervan vooral drie dingen op.

1e. Als een doop overeenkomstig Gods instelling door een predikant aan een kind wordt bediend, gebeurt dat in feite **door God zelf**. Zo'n predikant is maar een tussenpersoon die niets anders doet en zegt dan wat God hem voorschrijft.

2e. Die doop is een handeling die aan één persoon(tje) geschiedt. Die wordt uitdrukkelijk bij name genoemd! Het is zelfs de enige keer dat God ons in de vergadering van zijn kerk zo bij onze naam noemt.

3e. In iedere doopsbediening **doet** God met een dopeling **HETZELFDE** en **zegt** hij daartegen ook **HETZELFDE**. Ja, inderdaad, **PRECIES HETZELFDE**: Ik doop u in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Welnu dan moet ook wat God in zo'n doop doet, zegt, betekent, verzekert, betuigt, verzegelt precies hetzelfde zijn.

Als dat niet het geval was zou God dubbelzinnig zijn!

Dan zou Hij met éénzelfde handeling en met éénzelfde woord aan de ene dopeling veel meer doen en zeggen dan aan een andere!

En dat is onmogelijk! God doet en spreekt nooit dubbelzinnig.

Natuurlijk is er een groot verschil tussen wat de dopelingen met hun doop **doen**. Of ze daar gelovig mee bezig zijn en blijven en daaruit leven. Of dat ze die verachten. Maar dat is een andere zaak! Dat verandert aan de inhoud, de echtheid, de gemeendheid van de doop niets!

★ ★ ★

Toen zo de realiteit, de heerlijkheid van de doop voor mij begon te leven verscheen in 1938 het boek van ds Woelderink over het Doopsformulier.

Ik heb het destijds in één ruk uitgelezen. En nadien nog verscheidene malen. Want daarin werd met een enorme kennis van zaken, vooral van de reformatische theologie, en op een diep vrome en glasheldere wijze beschreven wat ik was begonnen te zien. Het beeld dat ik van de doop onder moeizaam ploeteren had gekregen werd er opeens door verhelderd. Het was of er een zon over de werkelijkheid en heerlijkheid van de doop was opgegaan. Dit was een volgende ontmoeting met ds Woelderink waarvoor ik God altijd dankbaar ben gebleven.

En daarom wilde ik die memorieren vóór ik over het nieuwe Woelderink-boek wat ga zeggen.

Boek-bespreking

B. G. Henning,
Jerusalem.
Wandelen door straten en
eeuwen.
Buiten en Schipperheijn,
Amsterdam 1974.
f 20,—, 162 pag. 150 tek.

Geen vreemdeling in Jerusalem

Het is de bedoeling van reisbeschrijvingen en reisgidsen dat de toerist geen vreemdeling meer behoeft te zijn in de plaats die hij bezoekt.

Wanneer je als toerist te kennen geeft een bepaald land te willen bezoeken dan staan de reisburo's klaar om hun informatie te spuien. De toerist die Israël wil bezoeken zal hieraan niet ontkomen. Bovendien, goede informatie verrijkt het bezoek, Enige kennis omtrent achtergrond en omgeving doet de bezoeker op de plaats van bestemming dan ook al gauw de uitroep slaken „o, ja”. Hij heeft een punt van herkenning gevonden.

Een bezoek aan Israël is in veel gevallen de beaming van wat we eigenlijk al een beetje wisten door de bijbelse en ook buiten-bijbelse informatie die we vrijwel dagelijks tot ons nemen. Soms valt een bezoek ook tegen. We hadden het ons mooier voorgesteld, en daar hebben ook de reisfolders aan meegewerkt, dat het in werkelijkheid was. Soms ook worden we ontnuchterd. De realiteit van het leven in Israël is vreemd aan de sfeer die we uit de Bijbel opgenomen hadden.

Een goede aanvulling die we bij al onze toeristische informatie reeds hebben krijgen we in het boek van B. G. Henning, „Jerusalem. Wandelen door straten en eeuwen”.

De schrijver, die kan bogen op een lange Israëlervaring, geeft goede en nuchtere informatie. De tekeningen in het boek, i.p.v. de traditionele foto's, geven een goede indruk van „hoe het er uit ziet”.

Behalve de onontbeerlijke historische informatie en de fijne sfeer-tekeningen, zowel geschreven als getekend, geeft de schrijver ook zijn eigen ervaringen van de indrukken die hij opgedaan heeft. Verhalen die je tot een glimlach brengen; een fijnzinnig mens deze schrijver! De anekdote van de Arabische taxichauffeur is b.v. iets dat je in geen toeristisch handboek tegen komt.

De schrijver neemt je mee over de muren en door de poorten, je wandelt mee door de Suq's, de nauwe handelsstraten van het oude Jerusalem. We gaan op naar Sion, we lopen de Kruisweg en bezoeken de verschillende wijken in de oude en nieuwe stad. De schrijver maakt ons vertrouwd met al het mooie dat er in Jerusalem te beleven valt. Want dat wordt het, een belevenis, waaraan de goede, welhaast gezellige, verteltrant mede debet is.

Wat vooral opvalt is de eerbiedige, bijna devote, houding tegenover de „heilige plaatsen” in het boek genoemd. Verademend is het begrip dat de schrijver opbrengt voor de andersdenkenden, die de vele godsdienstige richtingen in de „heilige stad” vertegenwoordigen. Een zich zo kunnen inleven in de gewoonten en gedachtenwereld

van de ander, een houding ons zo lang vreemd gebleven, levert hier een mooi resultaat op.

Toch zal ook de Israëlganger, die dit boek gelezen heeft, gekonfronteerd met de werkelijkheid in Israël, teleurstellingen moeten verwerken. Het valt buiten de bedoelingen van Henning om in te gaan op de verhoudingen in het Israël van vandaag. Hij wil volstaan met een meer historische impressie ten behoeve van de toerist die vertrouwd is met de Bijbel. Hij wil ook niet meer dan de „heilige plaatsen”, waaraan Israël rijk is, doen oplichten in de ons zo vertrouwde kontekst. En daarin is dit boek waardevol. En daarom van harte aangevolen.

Maar kan zelfs een toerist daarmee volstaan?

Jan Bouma, Amsterdam

Stichting Reformatorische Bijbelschool

Pastorale leergangen te Zwolle en Rotterdam

De Stichting Reformatorische Bijbelschool heeft zich gesteld op de grondslag der drie Formulieren van Enigheid: de Ned. Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels. Deze stichting onderhoudt een dagopleiding te Zeist en twee weekend-opleidingen, nl. te Zwolle en te Rotterdam.

In de stichting werken samen gelovigen van verschillende kerken, die genoemde grondslag van harte aanvaarden in de klassieke zin, die deze belijdenisgeschriften hebben. In het vervolg zal met name gesproken worden over de weekendopleidingen.

Zij die begeren deze opleiding te volgen behoeven persoonlijk de aangegeven grondslag niet volledig te aanvaarden, indien zij slechts erkennen, dat het onderwijs in de zin der gereformeerde belijdenis gegeven wordt.

Bij het bepalen van het niveau der studie wordt uitgegaan van een MAVO-peil, zonder dat echter het vertonen van een diploma gevergd wordt. Het is uiteraard wel van belang, dat studenten hun algemene ontwikkeling en in het bijzonder hun kennis van de Nederlandse taal bijwerken, indien deze achterop is geraakt.

Het doel van de opleiding is personen te bekwalen tot dienst in Gods Koninkrijk, zodat men, b.v. als pastoraal werker kan arbeiden dan wel godsdienstondericht kan geven op scholen. Ook zij die zich diepere kennis willen verschaffen betreffende de H. Schrift en de leer der kerk kunnen deze opleiding volgen. In het algemeen kan gezegd worden, dat dezelfde vakken worden onderwezen, die een predikant moet bestuderen, maar dan op een middelbaar niveau. Er wordt een basis gelegd vanwaar men zich in verschillende richtingen kan specialiseren of, indien de begaafdheid daarvoor aanwezig is, zal kunnen doorstoten naar een academisch niveau.

Om een en ander te verduidelijken moge hier iets verteld worden uit de ontstaanshistorie. De Pastorale Leergangen ontstonden uit de behoefte in de kring der Gereformeerde Kerken in Nederland om mensen te vormen, die een kader konden vormen dat trouw wilde blijven aan de gereformeerde belijdenis, zoals deze van ons gold als de verwoording van hetgeen God in de H. Schrift ons heeft geopenbaard. Hiervan konden gebruik maken zowel zij die als pastoraal werker wilden dienen of als evangelist, e.d., doch evenzeer zij, die om welke reden ook meer vorming wensten. Al spoedig bleek waar te zijn wat wij in stilte gehoopt hadden: dat ook anderen van buiten de Geref. Kerken belangstelling toonden en zij gingen van meet aan de lessen volgen. Er bestond een veel grotere belangstelling dan wij hadden durven hopen. Daarom werd in Rotterdam, dat iets later begon dan Zwolle, onmiddellijk aangestuurd op het aantrekken van docenten uit verschillende gereformeerde richtingen en in Zwolle wordt er naar gestreefd opgevallende plaatsen door gereformeerden uit andere kerkverbanden te bezetten. Echter hier wordt geen strijd-vraag van gemaakt, want de bekwaamheid in het vak en de bereidheid zich belangeloos voor deze arbeid te geven, overwegen. Tot op heden kan gesproken worden — nu we voor het 4e jaar staan — van een zeer hartelijke en broederlijke verstandhouding.

Toen de Reformatorische Bijbelschool in Zeist tot leven kwam werd een fusie aangegaan. Intussen kwam uit de kring der studenten de wens op om ook les te geven aan scholen. Hiervoor is erkenning door de Overheid nodig. Deze is aangevraagd, maar uitsluit is nog niet verkregen. De erkenning door de Overheid vraagt dat er les gegeven wordt in paedagogiek, didactiek en psychologie. In Rotterdam is hiervoor opening gezocht door ruimte te scheppen binnen het bestaande leerplan, in Zwolle is het gezocht in het scheppen van een keuzemogelijkheid. Zij die meer de kerkelijke richting uit willen, kunnen de oorspronkelijk geplande cursus volgen, maar degenen die de richting van de schoolarbeid uit willen, kunnen in plaats van de ambtelijke vakken de vakken paedagogiek, didactiek en psychologie volgen. Zij die beide begeren, kunnen in een 5e jaar het hun nog ontbrekende ontvangen en tevens, desgewenst, hun reeds verworven kennis bijhouden en uitbouwen. Wie onderwijsbevoegdheid heeft, kan uiteraard van de 'schoolvakken' worden vrijgesteld.

T.a.v. de stof die behandeld wordt in verschillende vakgroepen kan nadere informatie verkregen worden bij hieronder aangegeven adressen.

De lessen worden gegeven op zaterdag, elk 14 dagen, van 30 augustus af. Doorgaans zijn er 6 lesuren van 10.00-plm. 3.15 uur.

De plaats van de opleiding is in Rotterdam-Pendrecht, Schuddebeursstraat 2, in een buurthuis; te Zwolle in de Johan Frisoschool, Jan Buschstraat 6 in de wijk Dieze-Oost.

Cursusduur is vier jaar, of met in achtneming van de aanvulling te Zwolle vijf jaar. Tussentijds worden tentamens afgelegd. Van het gunstige resultaat ontvangt men testimonium. Wie op het schema

achterblijft, kan binnen redelijke grenzen de leertijd verlengen.

Van betekenis is het dat er onderwijs in Bijbels Grieks en Hebreeuws gegeven wordt. Wat het Grieks betreft volgens een speciaal voor deze opleiding ontworpen methode.

Daar de docenten werken op basis van vrijwilligheid kunnen de kosten beperkt blijven tot f 200,— per cursusjaar, incl. te leveren stenocils, met uitzondering van de cursus Bijbels Grieks. De financiën kunnen in termijnen worden voldaan.

De docenten komen uit verschillende kerken.

Wil men nadere schriftelijke inlichtingen, dan kan men zich voor een bredere folder wenden tot dhr. S. Zijlstra, Arent toe Boecoplaan 5, Elburg en voor Rotterdam tot administratie Pastorale Leergangen, Ratelaar 21, Barendrecht.

Voor mondelinge informatie, die nodig blijkt na de schriftelijke informatie kan men zich voor Rotterdam wenden tot Ds J. Schelhaas, A. M. de Jonghlaan 27, Delft, tel. 015-566212 en voor Zwolle tot Ds J. B. van Mechelen, Almere-laan 3 te Urk, tel. 05277-1718. (Vakanties voorbehouden!)

Het blijkt nog steeds, dat velen onkundig zijn van de mogelijkheden, die deze weekendopleidingen bieden en er daardoor niet of zeer laat van kennis namen. Het is beslist niet zo, dat iemand op een goedkope manier klaar komt. Integendeel, er moet hard en voortdurend gewerkt worden. Reeds de studie der talen vergt grote concentratie. Wij verheugen ons in het feit dat de particuliere synoden der Gereformeerde Kerken in Friesland met betrekking tot het examen kerkelijk medewerker vrijstellingen in uitzicht stelden voor wie het diploma van onze opleidingen heeft. Andere kerken zijn nog bezig met de bestudering. Mede daarom is het ons belang en dat der studenten, dat het peil hoog wordt gehouden. Wat de scholen betreft hopen we het peil voor tweedegraads erkenning te zijnertijd te bereiken, al zullen we wellicht ons eerst met een derdegraads tevreden moeten stellen. We hopen dat bij de aanmeldingen die reeds binnen zijn, nog verschillende nieuwen zullen komen om aldus in een gevarieerd samengestelde groep een hechte band van geestesverwantschap te zien groeien van broeders en zusters, die tot dienst in het Koninkrijk van God bereid zijn.

G. van Atten, Gorinchem
J. B. van Mechelen, Urk

Kerknieuws

Beroepen te Ermelo (in combinatie met Voorthuizen) (bij akklamatie): Ds J. D. Janse te Haarlemmermeer-Oostzijde.

Ds L. E. Oosterhoff overleden — Zaterdag 28 juni is ds Oosterhoff, emeritus-predikant van de kerk te Beverwijk plotseling overleden. Ds Oosterhoff werd geboren op 16

december 1914. Hij diende als predikant de kerk te Overschie, waar hij op 15 juli 1945 het ambt aanvaardde. In 1947 vertrok hij naar IJsselmuiden-Grafhorst, terwijl hij op 17 augustus 1952 intrede deed in de kerk te Ten Post (Gr.). In september 1958 verbond ds Oosterhoff zich aan de kerk te Beverwijk. Daar ging, hij om gezondheidsredenen met vervroegd emeritaat. Na zijn emeritaat heeft ds Oosterhoff de kerken nog regelmatig gediend met het vervullen van predikbeurten.

Enschede-Noord en Zuid — Uit een verslag van een gekombineerde kerkeraadsvergadering van Enschede-Noord en Zuid geven we hierbij het volgende door:

Hengelo: Op de Bijbelkursus van Noord is de suggestie geopperd na te gaan of wij als Noord en Zuid (eventueel met de regio) geen steun kunnen bieden, zodat Hengelo een eigen predikant zou kunnen beroepen. Deze predikant zou dan tevens werk kunnen doen op de T.H.T. (Technische Hogeschool Twente) en evangelisatiewerkzaamheden in Twente kunnen verrichten.

De volgende opmerkingen worden gemaakt:

a) Het is misschien wel mogelijk om deze predikant ook in te schakelen bij het werk van Cogma (arbeid onder de militairen, mede in Duitsland).

b) We moeten ervoor oppassen, dat we de goede en prettige samenwerking met de Chr. Gereformeerden in het evangelisatiewerk niet bederven.

c) Het werk op de T.H.T. is een landelijke zaak.

d) Is dit wel een zaak van Enschede-Noord en Zuid om een oplossing te zoeken voor dit Hengelose probleem?

Moet Hengelo zich niet eerst wenden tot de regio met een verzoek om steun? Daarna kan iedere kerk helpen waar zij helpen kan. Op deze manier worden de mogelijkheden ook beter benut.

De vergadering is van oordeel, dat dit laatste de juiste weg is. Ze wil hiermee de zaak niet van zich afschuiven; indien mogelijk is zij gaarne bereid te helpen.

Avondmaalsviering: Op de kerkeraad van Enschede-Zuid en op de laatstgehouden gemeentevergadering is erover gesproken terug te keren naar de oude Enschedese traditie om 6 maal per jaar alléén in de morgenkerkdienst het Heilig Avondmaal te gebruiken. Op deze zondagen zal dan worden gezorgd voor kinderopas. Om verwarring te voorkomen zou het goed zijn als Noord en Zuid in deze zaak één lijn trokken.

De kerkeraad van Enschede-Noord zal hierover binnenkort spreken.

Zuidlaren — Uitgaande van de Chr. Geref. Kerk van Wildervank-Veendam worden kerkdiensten belegd in de Herv. Kapel-West-eind, in de kom van Zuidlaren. Wij ontvangen in onze diensten graag

gasten. In deze diensten preekt in het algemeen onze eigen predikant ds W. F. Kruis van Veendam. De diensten vangen aan om 9.30 en 17.00 uur.

In de vakantietijd wordt er na de morgendienst met de vakantiegangers koffie gedronken.

Nieuws uit breder kring

Vrouwencontactdag 1975 — Ter herinnering, — U zoudt het er in de vakantie immers nog eens over kunnen hebben met uw vrienden en kennissen — nog iets over onze a.s. Contactdag.

Wel, weet u ervan verzekerd dat wij hier in Enschede ons best doen om 13 september tot een bijzondere dag voor u te maken. Wij hebben ds H. Stolk van Kampen bereid gevonden voor ons te spreken. Het onderwerp zal zijn: Taak en plaats van de kerk in deze tijd. Maar er is nog meer... Nadere bijzonderheden volgen, maar dames, nogmaals: Goed onthouden, 13 september: Dag van de Vrouwen.

Contactadres Reg.-Com.: Mevr. A. Kiers-v. d. Herberg, Bergh.brink 18, tel 763844, Enschede.

Plaatselijke kerkbodes worden verzocht dit bericht in hun blad over te nemen!

Spanning stijgt te Ede — (bericht rondom de gereformeerde sociale akademie te Ede) Zoals u bekend zal zijn, heeft het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen in oktober 1974 besloten, de sociale akademie niet op te nemen in het plan voor scholen 1975-1976-1977. Verschillende overwegingen speelden daarbij een rol.

Door dit besluit is subsidie op korte termijn niet te verwachten. Het bestuur heeft toen besloten tegen dit besluit in beroep te gaan bij de Kroon.

Eén dezer dagen ontvingen wij bericht, dat bij de Raad van State te Den Haag deze zaak is gearriveerd en dat behandeling zal plaatsvinden op D.V. donderdag 14 augustus 1975.

Het ziet er naar uit, dat de toezegging van het Ministerie gehonoreerd zal worden en dat een positieve of negatieve beslissing vóór de bekendmaking van het volgend scholenplan bekend zal zijn.

Wij bevelen deze zaak ook in het gebed bij u aan.

W. Huizer, secretaris

STUDENTENLEVEN

Studeren in Amsterdam, Delft, Groningen of Utrecht

Als je dit jaar gaat studeren zul je nieuwe vrienden en kennissen maken. Je komt in een universitaire wereld die steeds massaler en onpersoonlijker wordt. Het betekent ook dat je in aanraking komt met allerlei meningen en levensovertuigingen. Naast het omgaan met studiegenoten, met wie je de zaken die specifiek zijn voor jouw studie kunt bepraten, is ook het contact met mensen van andere studierichtingen belangrijk.

Die contacten leggen, en een weg vinden in je nieuwe situatie kun je o.a. in een studentenvereniging. In welke, zal afhangen van je persoonlijke voorkeur en overtuiging. Heb je een christelijke levensopvatting, of ben je ernaar op zoek, ga dan eens kijken bij de CSR (Delft), Hendrik de Cock (Groningen), SSR-NU (Utrecht) of VGSA (Amsterdam).

Deze verenigingen proberen een juist evenwicht te vinden tussen gezelligheid en vorming. Hoewel het één het ander niet uitsluit, vindt de vorming vooral plaats in werkgroepen, bijbelkringen, themaweekenden, lezingen en een gezamenlijk congres van de vier verenigingen. Onderwerpen die dit jaar ter sprake kwamen, waren bijv.: „Vrede en gerechtigheid”, „Secularisatie”, „Het profetisch woord” en „Moderne poëzie”.

De gezelligheid is vooral te vinden op de sociëteitsavonden, culturele avonden, de diësviering, sportdagen en weekenden.

Binnen deze verenigingen is een goed onderling contact mogelijk met mensen, die bereid zijn elkaar te helpen om vanuit het Evangelie een eigen levensweg te vinden. De kennismakingstijden van de verschillende verenigingen vinden op de volgende data plaats:

CSR: 1-5 sept. Inlichtingen: Civitas-centrum, Oude Delft 251, Delft. (015-135681)

Hendrik de Cock: 29aug.-13 sept.

Inl.: Sociëteit Fax, Herebinnensingel 35-35a, Groningen (050-128117)

SSR-NU: 29 aug.-4 sept.: Inl. Roel Timmermans, Nieuwe Koekoekstraat 13, Utrecht (030-719776)

VGSA: 19-22 aug. en 1-5 sept. Inl. José of Lyda Verheulle, El. Rooseveltlaan 186, Amstelveen (020-430245).

De HERE verblijdde ons met de voorspoedige geboorte van een dochtertje en zusje.

Ze heet

Johanna Clasina
(Jo-janneke)

G. van Atten
G. van Atten-Dam
Everdien
Martien
Rolf
Job
Sjonette

Gorinchem, 3 juli 1975
Arkelse Onderweg 1

Met grote droefheid delen wij mee dat de Heer Zijn kind, onze vriend en voorzitter

Jan van Helden

op de leeftijd van 21 jaar tot Zich genomen heeft in Zijn eeuwig Koninkrijk.

Rom. 6 : 8-10

Ger. Jeugdvereniging
„Biebelvast”

Apeldoorn, juli 1975

7-p. STA-CARAVAN

te Lemmer,
met aanlegsteiger.
Prijs n.o.t.k.

Tel. 05250-1751

Word ik wakker,
zo ben ik nog bij U.
Ps. 139 : 18b

De kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Beverwijk doet in droefheid de mededeling, dat de Heere plotseling, doch op Zijn tijd, Thuis-geroepen en Binnen-gebracht heeft Zijn Gezant

Ds L. E. Oosterhoff

in zijn leeftijd van 60 jaren.

Zijn boodschap indachtig, bidden wij Onze Vader der Lichten om troost voor zijn Vrouw en kinderen en zien wij met hen uit naar de blijde wederopstanding der doden en het leven der toekomstige eeuw.

Beverwijk, 28 juni 1975

Een vertrouwd (en goedkoop) adres
voor

GELD LENEN

Kantoor Spijkerboer - Elburg

(ook voor „moeilijke zaken”)

Meeuwenmaatstraat 5 - Tel. 05250-1751

Voor al uw

handels- en familie drukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — Zeist

Redactieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

Postbus 7176
te Amsterdam.
Redactie-assistent
K. Muller

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 27,50 per jaar
f 14,— per halfjaar
f 7,25 per kwartaal
Buitenland: Europa
en zeepost f 30,—;
Luchtpost f 50,—

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie
Pasteursingel 29b,
Rotterdam-7
Tel. 010-153703
Giro 40 49 45

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.